

Sosial web:

En vei til digital DANNELSE?

Av avdelingsdirektør Øystein Johannessen

I løpet av de siste fem årene har begrepsparet «digital kompetanse» og «digital dannelse» festet seg i det offentlige rom og i det offentlige ordskiftet. I utdanningssystemet har digital kompetanse blitt integrert i sektorens praksis ved at grunnleggende ferdigheter i bruk av digitale verktøy er en av fem grunnleggende ferdigheter.

Digital dannelse som begrep har kommet i skyggen av digital kompetanse. Det er flere grunner til det. Dels handler det om at dannelsesbegrepet og – debatten – av noen blir kritisert for å være snobbete og en øvelse for de få, dels handler det om at det kan være vanskelig å identifisere og skille ut hva som er det «digitale» ved dannelsesbegrepet og -debatten. Jeg bruker begrepet digital dannelse her som en pendant til instrumentelle og tekniske sider ved bruk av digitale verktøy.

Hva er så digital dannelse: ITU skrev i 2003 et problemnotat om digital kompetanse og digital dannelse¹ på oppdrag fra departementet. Her skriver ITU følgende:

I informasjonssamfunnet vil digital dannelse og kompetanse bli sett på som viktigere enn ferdigheter. Siden digital dannelse gir uttrykk for en helhetlig forståelse av hvordan individer lærer og hvordan de utvikler sin identitet, vil begrepet også omfatte og kombinere hvordan ferdigheter, kvalifikasjoner og kunnskaper anvendes. Slik peker digital dannelse mot en integrert helhetlig

tilnærming som setter oss i stand til å reflektere IKT i meta-læring, kommunikativ kompetanse, sosial kompetanse, osv.

Sosial web: et fenomen griper om seg

I 2004 lanserte Tim O'Reilly begrepet «Web 2.0»². Sagt litt forenklet kan vi si at Web 2.0 representerer overgangen fra nettet som en enveiskjørt gate til en gate med trafikk i begge retninger. Et begrep som «partisipatorisk web» uttrykker dette ved at det fokuserer på deltakelsesaspektet ved nettet. I kjølvannet av Web 2.0 har det poppet opp en rekke beslektede begreper og fenomener som sosiale medier, sosial web etc. Det har blitt populært og nokså allment å blogge, og Facebook er et begrep blant folk flest. Et begrep som «bloggonaut», dvs en person selv som blogger eller ofte besøker andres blogger, er tatt inn i den såkalte «Urban Dictionary»³.

Norske ungdommer har omfavnet den sosiale veien. ITUs og Intermedias studie Nye nettfenomener⁴ viser at rundt 95 % av norske ungdommer i alderen 16–19 år bruker sosial web daglig. De bruker det til ting de synes er morsomme, de gjør det sammen med andre, de deltar i flere og gjerne komplementære nettsamfunn, de utforsker og utvikler sin identitet der. Disse funnene bekrefte av andre undersøkelser. En studie fra Storbritannia⁵ viser at skoleelever bruker Web 2.0 i stor grad utenfor skolen, men skolebruken er begrenset. Undersøkelsen

viser videre at bruksmønstrene varierer etter kjønn og alder, og den peker på at barn og unges bruk av Web 2.0 er preget av et konsument- fremfor et produsentperspektiv.

Veier til digital dannelse

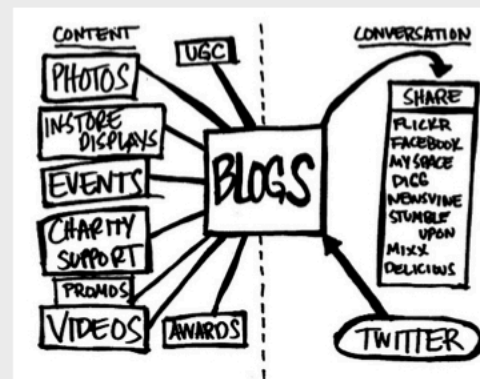
Mitt utgangspunkt i denne artikkelen er at bruk av sosial web i opplæringen representerer veier til digital dannelse. Jeg vil peke på fire veier som jeg kort utdyper i det følgende:

1. Sosial web som en vei for relevans og kvalitet i opplæringen
2. Sosial og kritisk refleksjon
3. Grunnleggende ferdigheter og sosial kompetanse
4. Lærerveien

I den norske skolen opererer vi med et bredt og sammensatt kvalitetsbegrep. Etter min oppfatning er det viktig å peke på at elevenes opplevelse av læringsprosesser som har høy grad av relevans er et virkemiddel for kvalitet. Når unge norske arbeidstakere peker på at de opplever at opplæringa har hatt høy grad av relevans for jobben deres er det et tegn på at innhold og arbeidsmåter i opplæringa også er uttrykk for opplæringas relevans. Ved å inkludere sosial web i læringsprosessen der dette gir effekt henter vi inn et virkemiddel i læringsarbeid som over 90 prosent av elevene vil kjenne igjen fra sine sivile liv.

Den andre veien har jeg koblet til kritisk refleksjon. I et multimodalt mediesamfunn, der barn og unge bruker flere og gjerne komplementære media samtidig, er det viktigere enn noensinne å utvikle deres evne til kritisk å reflektere over hvordan og til hva de bruker digitale media og hvilke effekter dette har. Her kan skolen med fordel bli flinkere til å utnytte det partisipatoriske potensial som ligger i sosiale media.

Den tredje veien er knyttet til grunnleggende ferdigheter og sosial kompetanse. Vi ser nå eksempler på hvordan for eksempel blogg brukes i arbeid med sammensatte tekster i norsk. En undersøkelse fra Pew Internet⁶ viser at 85 prosent av amerikanske ungdommer bruker en eller annen form for elektronisk skriftlig kommunikasjon. Jeg tror vi bare har sett begynnelsen på en langt mer aktiv utnyttelse av sosiale medier til å styrke elevenes skriveferdigheter og evne til å jobbe med multimodale tekster. Ved å bruke sosiale media som et

Web 2.0 kommunikasjonsflyt. (CC: Neal Stewart/www.flickr.com)

samarbeidsverktøy kan elevene også få satt sine samarbeids-evner og sosiale kompetanse på prøve.

Sist, men ikke minst: En endring av praksis i klasserommet er ikke mulig uten at lærerne fremstår som tydelige endringsagenter. Sir Michael Barber uttrykker det slik: «The quality of an education system cannot exceed the quality of its teachers»⁷. Jeg tror det er viktig at lærerne selv tar i bruk denne teknologien. Som norsklektoren Ingunn Kjøl Wiig⁸ så treffende har uttrykt det vil læreren da oppleve at elevene tillegger læreren legitimitet ved at hun går foran og viser at hun mestrer og forstår den.

Men: Finner vi veien?

Ja, jeg tror det. Stikkordet er kunnskap, kunnskap og atter kunnskap. Ved å utvikle kunnskapsbasen om sosial web i opplæringen og dele den med forskere, praktikere og beslutningstakere finner vi veien. Alle monner drar! Lærere som blogger, ITU, ja sågar bloggonauter i regjeringskvartalet kan på denne måten yte små, men viktige bidrag til kvaliteten i norsk skole – en god skole som våre barn trenger og fortjener.

Øystein Johannessen leder Kunnskapsdepartementets Team for IKT. Han har en egen blogg på adressa: <http://oysteinj.typepad.com>.

1 Forsknings- og kompetansenettverket for IT i utdanning, *Digital kompetanse: Fra 4. basisferdighet til digital dannelse*, Oslo, 2003

2 http://en.wikipedia.org/wiki/Web_2.0

3 <http://www.urbandictionary.com>

4 H.C. Arnseth et al, *Nye nettfenomener: Staten og delekulturen*, Oslo, 2008

5 University of Nottingham et al, *Web 2.0 Technologies for Learning at Key Stages 3 and 4*, Nottingham, 2008

6 Pew Internet and American Life Project, *Writing, Technology and Teens*, Washington, 2008

7 Foredrag på regional konferanse om kvalitet i skolen, Bergen, 4.11.2008

8 <http://tanketraader-ingunn.blogspot.com/>